

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KABUL EDİLEBİLİRLİK HAKKINDA KARAR

Başvuru no: 58309/10

Adil ÇELİKBAŞ / Türkiye

Başkan,

Julia Laffranque,

Hâkimler,

Valeriu Grițco,

Stéphanie Mourou-Vikström,

ve Bölüm Yazı İşleri Müdür Yardımcısı Hasan Bakırcı'nın katılımıyla 22 Ocak 2019 tarihinde Komite halinde toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm),

10 Temmuz 2010 tarihinde yapılan yukarıda anılan başvuruyu göz önüne alarak,

23 Ocak 2012 tarihli kararı göz önüne alarak,

Davalı Hükümet tarafından ibraz edilen görüşleri ve bu görüşlere cevaben başvuran tarafından ibraz edilen görüşleri dikkate alarak,

Gerçekleştirilen müzakerelerin sonucunda aşağıdaki kararı vermiştir:

OLAYLAR

1. Başvuran Adil Çelikbaş, 1955 doğumlu bir Türk vatandaşı olup, İstanbul'da ikamet etmektedir. Mahkeme nezdinde İstanbul Barosuna bağlı Avukat Z. Ö. Kartal tarafından temsil edilmiştir.

2. Türk Hükümeti ("Hükümet") ise kendi görevlisi tarafından temsil edilmiştir.

A. Davanın Koşulları

3. Dava konusu olaylar, taraflarca ileri sürüldüğü şekliyle, aşağıdaki gibi özetlenebilir:

4. Başvuran, 25 Mart 2009 tarihinde, yasa dışı uyuşturucu kaçakçılığı şüphesiyle yakalanmış ve gözaltına alınmıştır.

5. İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi hâkimi, 26 Mart 2009 tarihinde, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 153 § 2 maddesine dayanarak, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasına karar vermiştir.

6. Başvuran, 28 Mart 2009 tarihinde, avukatı huzurunda, İstanbul Emniyet Müdürlüğü Narkotik Şubesindeki polisler tarafından sorgulanmıştır. Başvuran, yasa dışı uyuşturucu kaçakçılığı için kurulmuş olan suç örgütüne ilişkin devam eden soruşturma hakkında bilgilendirilmiştir. Polis, soruşturma kapsamında yakalanmış olan veya halen yakalama emri kapsamında olan kişilerin isimlerini okumuştur. Daha sonra, başvuran, söz konusu örgütte yer aldığı iddiası hakkında sorgulanmıştır. Başvuran, bir cumhuriyet savcısı veya hâkim önünde ifadesini vereceğini belirterek soruya cevap vermeyi reddetmiştir.

7. Cumhuriyet savcısı, 29 Mart 2009 tarihinde, başvuranın ifadesini avukatının huzurunda almıştır. Başvuran, bir kez daha, hakkındaki iddialar hakkında bilgilendirilmiştir. Cumhuriyet savcısı, başvuranı suç örgütünün başındaki kişiyi bilip bilmediği ile ilgili olarak sorgulamış ve başvuran ve bu örgütün başındaki kişi arasında geçen ve dinlenen konuşmaların dökümlerini okumuştur. Başvuran, söz konusu konuşmaları yaptığını inkâr

etmemiş, ancak örgütün başındaki kişinin akrabası olduğunu ve ona daha önce borç para verdiğini iddia etmiştir. Başvuran, ayrıca, konuşmaların, verdiği borç parayı ondan geri almak amacıyla yapıldığını iddia etmiştir. Diğer sanığı bilmediğini eklemiştir.

8. Başvuran, aynı gün, avukatı huzurunda, tutuklanmasına karar veren İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi hâkimi tarafından sorgulanmıştır. Başvuran, hâkim önünde önceki ifadesini tekrarlamıştır.

9. Başvuranın avukatı, 3 Nisan 2009 tarihinde, başvuranın tutuklanması kararına itiraz etmiş ve tahliyesini talep etmiştir. İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesi 15 Nisan 2009 tarihinde, duruşma yapmaksızın dava dosyası üzerinden itirazı reddetmiştir.

10. Ağır Ceza Mahkemesi, 28 Nisan 2009 tarihinde, başvuranın tutukluluğunu dava dosyası üzerinden re'sen incelemiş ve tutukluluk halinin devamına karar vermiştir. Başvuranın avukatı, 4 Mayıs 2009 tarihinde, söz konusu karara karşı başka bir itirazda bulunmuştur. Ağır Ceza Mahkemesi, 1 Haziran 2009 tarihinde, duruşma yapmaksızın dava dosyası üzerinden itirazı reddetmiştir.

11. Ağır Ceza Mahkemesi, sırasıyla 28 Mayıs 2009 ve 19 Haziran 2009 tarihlerinde, başvuranın re'sen tutukluluk halinin devamına karar vermiştir.

12. İstanbul Cumhuriyet Savcısı, 23 Haziran 2009 tarihinde, başvuranı suç örgütü üyesi olmakla ve yasa dışı uyuşturucu kaçakçılığı suçlamasıyla İstanbul Ağır Ceza Mahkemesine bir iddianame düzenlemiştir.

13. İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi, 1 Temmuz 2009 tarihinde, iddianameyi kabul etmiş ve tensip duruşması sonunda, başvuranın tutukluluk halinin devamına dava dosyası üzerinden karar vermiştir. Aynı gün, dosya üzerindeki kısıtlama kaldırılmıştır.

14. Başvuranın avukatı, 28 Temmuz 2009 tarihinde, başvuranın tutukluluğunun devamına dair karara itiraz etmiş ve tahliyesini talep etmiştir. İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesi, 4 Ağustos 2009 tarihinde, duruşma yapmaksızın dava dosyası üzerinden itirazı reddetmiştir.

15. Ağır Ceza Mahkemesi, 3 Ağustos 2009 tarihinde, başvuranın tutukluluğunun devamına re'sen karar vermiştir.

16. Ağır Ceza Mahkemesi, 11 Kasım 2009 tarihinde, ilk duruşmasını yapmış ve söz konusu duruşmanın sonunda, başvuranın tutukluluğunun devamına karar vermiştir. Ardından, başvuranın avukatı, söz konusu karara itiraz etmiş ve başvuranın tahliyesini talep etmiştir. İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesi, 2 Aralık 2009 tarihinde, duruşma yapmaksızın dava dosyası üzerinden itirazı reddetmiştir.

17. Ağır Ceza Mahkemesi, sırasıyla 11 Aralık 2009, 4 Ocak 2010 ve 3 Şubat 2010 tarihlerinde, başvuranın tutukluluğunu dava dosyası üzerinden re'sen incelemiş ve tutukluluğunun devamına karar vermiştir.

18. Ağır Ceza Mahkemesi, 12 Mart 2010 tarihinde, ikinci duruşmasını yapmış ve söz konusu duruşmanın sonunda, başvuranın tutukluluğunun devamına karar vermiştir. Ardından, başvuranın avukatı, söz konusu karara itiraz etmiş ve tahliyesini talep etmiştir. İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesi, 26 Mart 2010 tarihinde, duruşma yapmaksızın dava dosyası üzerinden itirazı reddetmiştir.

19. Mahkeme, 18 Haziran 2010 ve 20 Ekim 2010 tarihlerinde, başka duruşmalar yapmış ve söz konusu duruşmaların sonunda, başvuranın tahliye taleplerini reddetmiştir. Ağır Ceza Mahkemesi, bu dönemde, dava dosyası üzerinden başvuranın tutukluluğunu re'sen incelemiş ve birkaç kez tutukluluğunun devamına karar vermiştir.

20. Ağır Ceza Mahkemesi, 14 Kasım 2010 tarihinde, başvuranın tutukluluğunun devamına re'sen karar vermiştir. Başvuranın avukatı, 22 Kasım 2010 tarihinde, söz konusu karara itiraz etmiş ve başvuranın tahliyesini talep etmiştir. İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesi, 30 Kasım 2010 tarihinde, duruşma yapmaksızın dava dosyası üzerinden itirazı reddetmiştir.

21. Mahkeme, yargılamaların geri kalanında, ya her duruşmanın sonunda ya da duruşmalar arasında başvuranın tutukluluğunun devamını re'sen incelemiştir.

22. İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi, 22 Nisan 2011 tarihinde, başvurana atılı suçları sabit bulmuş ve onu 8 yıl 9 ay hapis cezasına ve para cezasına mahkûm etmiştir. İlgili mahkeme, başvuranın tutukluluğunun devamına karar vermiştir.

23. Yargıtay, başvuranın ilgili suçları işlemiş olduğunu ispatlayan yeterli delil olmadığını belirterek 3 Nisan 2013 tarihinde kararı bozmuş ve başvuranın tahliyesine karar vermiştir. Bu doğrultuda, dava dosyası, ilk derece mahkemesine geri gönderilmiştir.

24. İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi, 23 Ekim 2013 tarihinde, başvurana hakkındaki tüm suçlamalardan beraat ettirmiştir. Dava dosyasında ilk derece mahkemesinin kararının kesinleşip kesinleşmediğine dair hiçbir bilgi bulunmamaktadır.

B. İlgili iç hukuk ve uygulama

25. İlgili iç hukuka ve uygulamaya ilişkin açıklamalar, *A.Ş / Türkiye* ((k.k.), no. 58271/10, §§ 34-35, 13 Eylül 2016) ve *Altınok / Türkiye* ((k.k.), no. 31610/08, §§ 28-32, 29 Kasım 2011) davalarında bulunabilir.

ŞİKÂYETLER

26. Başvuran, Sözleşme'nin 5 § 3 maddesine dayanarak tutukluluk süresinin aşırı uzun olduğundan ve ulusal mahkemelerin kendisinin tutukluluk süresini uzatırken benzer ve kalıplaşmış gerekçeler kullandığından şikâyetçi olmuştur.

27. Başvuran, Sözleşme'nin 5 § 4 ve 13. maddelerine dayanarak, tutukluluğunun incelendiği sırada mahkemelerin huzuruna çıkamadığından ve soruşturma dosyasına erişimine konulan kısıtlamadan dolayı tutukluluğunun hukuka aykırı olduğuna itiraz etmek için etkili bir hukuk yolu olmamasından şikâyetçi olmuştur.

28. Başvuran, ayrıca, 8. madde kapsamındaki haklarını ihlal edecek şekilde, iletişiminin dinlenmesinin hukuka aykırı olduğundan ve uygun yetkiden yoksun olduğundan şikâyetçi olmuştur.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

A. Başvuranın Sözleşme'nin 5 § 3 maddesi kapsamındaki şikâyeti

29. Başvuran, Sözleşme'nin 5 § 3 maddesine dayanarak, tutukluluk süresinin aşırı uzun olduğundan ve ulusal mahkemelerin tutukluluğunun süresini uzatırken birbiri ile benzer ve kalıplaşmış gerekçeler kullandığından şikâyetçi olmuştur.

30. Hükümet, başvuranın, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun ("CMK") 141 § 1 (d) maddesi uyarınca, kanuna aykırı tutukluluk nedeniyle tazminat talep etme imkânına atıfta bulunarak, iç hukuk yollarını tüketmemiş olduğunu ileri sürmüş ve söz konusu iddiayı reddetmiştir.

31. Mahkeme, tutukluluğun uzunluğu bakımından Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141 § 1 (d) maddesinin uygulanmasındaki iç hukuk yolunun, *Şefik Demir/Türkiye* ((k.k.), no. 51770/07, §§ 17-35, 16 Ekim 2012) ve *A.Ş./Türkiye* (no. 58271/10, §§ 85-95, 13 Eylül 2016) davalarında incelendiğini gözlemlemektedir.

32. Mahkeme, (yukarıda anılan) *Şefik Demir* davasında, söz konusu hukuk yolunun mahkûmiyetleri kesinleşmiş olan başvurular tarafından tüketilmesi gerektiğine hükmetmiştir. Bununla beraber, Mahkeme, *A.Ş.* kararında (yukarıda anılan, § 92), Haziran 2015 tarihi itibarıyla, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141 § 1 (d) maddesinde öngörülen iç hukuk yolunun, yargılamalarının kesinleşmesinden önce dahi başvurular tarafından tüketilmesi gerektiğine karar vermiştir.

33. Mahkeme, somut davada, başvuranın tutukluluğunun, 22 Nisan 2011 tarihinde, İstanbul Ağır Ceza Mahkemesinin mahkûmiyetine hükmetmesi ile sona erdiğini kaydetmektedir. Ancak, Yargıtay, 3 Nisan

2013 tarihinde, söz konusu kararı bozmuş ve başvuranın tahliyesine karar vermiştir. Bu doğrultuda, başvuran, 23 Ekim 2013 tarihinde, hakkındaki tüm suçlamalardan beraat etmiştir, ancak beraat kararının kesinleşip kesinleşmediğine dair hiçbir bilgi bulunmamaktadır. Bu nedenle, Mahkeme, başvuranın Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141 § 1 (d) maddesi kapsamında tazminat talep etmeye hakkı olduğunu ve bu tazminat talebinde bulunması gerektiğini gözlemlemektedir.

34. Mahkeme, iç hukuk yollarının tüketilip tüketilmediğine ilişkin değerlendirmenin, normal şartlarda, Mahkeme'ye başvurunun yapıldığı tarih esas alınarak gerçekleştirildiğini hatırlatmaktadır. Ancak, Mahkeme'nin birçok kararında belirttiği üzere, bu kural, her davanın kendine özgü koşullarıyla haklı kılınabilecek istisnalara tabidir (bk. *İçyer / Türkiye* (k.k.), no. 18888/02, § 72, AİHM 2006-I). Mahkeme, daha önce, ceza yargılamalarındaki nihai karardan sonra uygulanabilir hale gelen, tutukluluğun uzunluğu hakkındaki yukarıda anılan hukuk yoluna ilişkin davalarda bu kuraldan ayrılmıştır (ayrıca bk. diğer kararlar arasında, *Tutal ve Diğerleri/Türkiye* (k.k.), no. 11929/12, 28 Ocak 2014). Mahkeme, söz konusu istisnanın somut davada da uygulanması gerektiği kanaatindedir.

35. Sonuç olarak, Mahkeme, Hükümetin itirazını dikkate alarak, başvurunun bu kısmının, iç hukuk yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle Sözleşme'nin 35 §§ 1 ve 4. maddesi uyarınca reddedilmesi gerektiği sonucuna varmıştır.

B. Başvuranın Sözleşme'nin 5 § 4 maddesi kapsamındaki şikâyeti

36. Başvuran, Sözleşme'nin 5 § 4 ve 13. maddelerine dayanarak, tutukluluğunun incelendiği sırada mahkemelerin huzuruna çıkmadığından ve soruşturma dosyasına erişimine konulan kısıtlamadan dolayı tutukluluğunun hukuka aykırı olduğuna itiraz etmek için etkili bir hukuk yolu olmamasından şikâyetçi olmuştur.

37. Mahkeme, başvuranın Sözleşme'nin 13. maddesi kapsamındaki şikâyetlerinin, söz konusu hususta özel bir hüküm olan, Sözleşme'nin 5 § 4

maddesi yönünden incelenmesi gerektiği kanaatindedir (bk. *Doğan ve Kalın/Türkiye*, no. 1651/05, § 15, 21 Aralık 2010).

1. Başvuranın tutukluluğuna yönelik itirazlarını inceleyen itiraz mahkemesi önünde bulunamamasına ilişkin şikâyetler

38. Başvuran, Sözleşme'nin 5 § 4 maddesine dayanarak, tutukluluğunun incelendiği sırada mahkeme huzuruna çıkamadığından şikâyetçi olmuştur.

39. Hükümet, bu iddialara itiraz etmiştir.

40. Başvuranın itiraz mahkemelerinin sırasıyla 15 Nisan 2009, 1 Haziran 2009, 4 Ağustos 2009 ve 2 Aralık 2009 tarihli olan ve tutukluluğunun halinin devamına karşı itirazlarını dosya üzerinden reddeden kararlarına ilişkin şikâyeti konusunda, Mahkeme, somut başvurunun Mahkeme'ye 10 Temmuz 2010 tarihinde yapıldığını kaydetmektedir. Sonuç olarak, başvurunun bu kısmı süresinde yapılmamıştır ve Sözleşme'nin 35 §§ 3 ve 4. maddeleri uyarınca reddedilmelidir.

41. Mahkeme, ayrıca, 12 Mart 2010 ve 20 Ekim 2010 tarihlerinde yapılan duruşmaların sonunda, İstanbul Ağır Ceza Mahkemesinin başvuranın tutukluluğunun devamına karar verdiğini gözlemlemektedir. Hem başvuran hem de avukatı söz konusu duruşmalarda hazır bulunmuştur. İlgili mahkeme, 14 Kasım 2010 tarihinde, bir kez daha, başvuranın tutukluluğunu dava dosyası üzerinden re'sen incelemiş ve tutukluluk halinin devamına karar vermiştir. Başvuran, sırasıyla 18 Mart 2010 ve 22 Kasım 2010 tarihlerinde söz konusu kararlara itiraz etmiştir.

42. Mahkeme, söz konusu itirazların, itiraz mahkemeleri tarafından sözlü duruşma yapılmaksızın, sırasıyla 26 Mart 2010 ve 30 Kasım 2010 tarihlerinde reddedildiğini kaydetmektedir. Buna rağmen, başvuran, sırasıyla itirazı incelenmeden 14 gün ve 40 gün önce, yargılamayı yürüten mahkeme huzuruna çıkmıştır. Bu koşullar altında, Mahkeme, Sözleşme'nin 5 § 4 maddesi kapsamında, itiraz mahkemesi önünde ilave bir sözlü duruşmanın gerekli olduğunu düşünmemektedir.

43. Dolayısıyla Mahkeme, yargılamalar sırasında sözlü duruşmanın yapılmamasının, silahların eşitliği ilkesini tehlikeye düşürmediği sonucuna varmıştır (bk. *Altınok / Türkiye*, no. 31610/08, 54-55, 29 Kasım 2011, ve *Adem Serkan Gündoğdu / Türkiye*, no. 67696/11, §§ 35-48, 16 Ocak 2018).

44. Dolayısıyla, başvurunun bu kısmı, açıkça dayanaktan yoksun olup, Sözleşme'nin 35 §§ 3 ve 4 maddesine uygun olarak reddedilmelidir.

2. Soruşturma dosyasına erişiminin kısıtlanmasına ilişkin şikâyetler

45. Başvuran, soruşturma dosyasına erişimine konulan kısıtlamadan dolayı, tutukluluğuna dayanak oluşturan delillere itiraz edemediğinden şikâyetçi olmuştur.

46. Hükümet, söz konusu iddiaya itiraz etmiştir.

47. Mahkeme, yakalanan ya da tutuklanan kişilerin, Sözleşme bakımından, özgürlüklerinden mahrum bırakılmalarının “hukuka uygunluk” koşulunun sağlanması için elzem olan esas ve usule ilişkin koşullarla ilgili olarak yeniden inceleme hakkına sahip olduğunu gözlemlemektedir. Tutukluluğa karşı yapılmış bir itiraz başvurusunu inceleyen mahkeme, yargı sürecinin güvencesini sağlamalıdır. Yargılamalar çekişmeli olmalı ve her zaman taraflar, yani savcı ve tutuklu arasında “silahların eşitliği” ilkesini sağlamalıdır (bk. *Ceviz / Türkiye*, no. 8140/08, § 41, 17 Temmuz 2012).

48. Somut davada, Mahkeme, İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi hâkiminin, 26 Mart 2009 tarihinde, soruşturmanın daha sağlıklı bir şekilde yürütülmesini sağlamak amacıyla, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasına karar verdiğini kaydetmektedir. Ancak, başvuran, 28 ve 29 Mart 2009 tarihinde, avukatı huzurunda, polis ve daha sonra cumhuriyet savcısı ve İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi hâkimi tarafından, yetkililerce dinlenen ve başvuranın şüpheli olduğu suç delilinin bir parçası olduğu düşünülen telefon konuşmaları hakkında sorgulanmıştır. Başvuran, cumhuriyet savcısı ve hâkim önündeki ifadelerinde, dinlenen konuşmaları inkâr etmemiş ve konuşmaların, suç örgütünün başı olduğu iddia edilen

akrabasına verdiği borç parayı geri almak amacıyla yapıldığını iddia etmiştir.

49. Yukarıdaki hususlar ışığında, Mahkeme, hem başvuranın hem de avukatının soruşturma dosyasının içeriğiyle ilgili yeterli bilgiye sahip oldukları ve yargılama öncesi tutukluluk kararına itiraz etme imkânına sahip oldukları kanaatindedir (bk. yukarıda anılan, *Ceviz*, §§ 41-44; *Karaosmanoğlu ve Özden*, no. 4807/08, § 74, 17 Haziran 2014; ve *Ayboğa ve Diğerleri / Türkiye*, no. 35302/08, § 17, 21 Haziran 2016).

50. Dolayısıyla, Mahkeme, başvurunun bu kısmının, açıkça dayanaktan yoksun olduğu ve Sözleşme'nin 35 §§ 3 (a) ve 4 maddesi uyarınca reddedilmesi gerektiği sonucuna varmıştır.

C. Diğer şikâyetler

51. Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamında ileri sürülen diğer şikâyet konusunda, Mahkeme, dava dosyasında başvuranın ulusal mahkemeler önünde söz konusu şikâyeti sunduğunu gösteren hiçbir belge bulunmadığını kaydetmektedir. Dolayısıyla Mahkeme, iç hukuk yollarının tüketilmemesi nedeniyle, söz konusu şikâyetin, Sözleşme'nin 35 §§ 1 ve 4. maddesi uyarınca reddedilmesi gerektiği sonucuna varmıştır.

Bu gerekçelerle, Mahkeme, oy birliğiyle,

Başvurunun kabul edilemez olduğuna *karar vermiştir*.

İşbu karar, İngilizce olarak tanzim edilmiş olup, 14 Şubat 2019 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

Hasan Bakırcı
Yazı İşleri Müdür Yardımcısı

Julia Laffranque
Başkan